Nr. 36. Sibiiu, Marți 29 Martie (10 Aprile) 1883. *Anul XXXI*

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL

Pentru **Sibiiu** pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru **monarchie** pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl
Pentru **străinătate** pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei archidiecesane Sibiiu, strada Măcelarilor 47
Corespondențele sûnt a se adresa la:
Redacțiunea „Telegrafului Român“, strada Măcelarilor Nr. 43.
Epistole nefrancate se refusă. — Articulii nepublicați nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE

Pentru **odată** 7 cr., — **de două ori** 12 cr., — **de trei ori** 15 cr. rêndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Prenumerațiune nouă

la

„Telegraful Român“.

care apare de trei ori pe săptămână, deschidem pe trimestrul Aprile-Iunie al anului 1883, cu prețul cel mai moderat, ce se poate vedè în fruntea foaiei.

Banii de prenumerațiune se trimit mai cu înlesnire pelângă asignațiuni postale (Posta utalvány — Post-Anweisung.) Numele prenumerantului, al comunei unde se află cu domiciliul, și eventual al postei ultime să fie scrise bine, ca să se poată ceti.

Se atrage atențiunea on. domni abonați, al căror abonament se sfârșesce cu ultima Martie 1883, a'și înnoi din vreme abonamentul, pentru ca să nu fie espeditura silită a sista, sau a întârdia cu espedarea foiei *).

Editura „Telegrafului Român“ în Sibiiu.

*) O înlesnire foarte mare în espedițiune se face prin lipirea unei ășii de adresă dela abonamentul ultim.

Projectul pentru scoalele medii în parlamentul Ungariei.

A șesea și de desbatere.

(Urmare.)

Președintele **Pechy** deschide ședința la 10 oare.

Pe fotoiuliile ministeriale: Tisza, Trefort, Szapáry, Szechény, Bedekovics și Kemény.

După sĕvêrșirea unor lucruri mĕrunte urmează continuarea desbaterei generale asupra projectului de lege pentru scoalele medii.

Baron Blasiu Orban (din partida independentă): Onorată casă! În patria noastră sûnt fără îndoeală scoale medii confesionale, în părțile ungurene numai ici colea, în cele transilvănene însĕ, durere, în massă. În aceste scoale se făuresc conjurațiuni condamnabile și vicleșuguri contra statului. Sûnt, durere, scoale, în cari în locul iubirei de patrie se predică ura, și se varsă în inima accesibilă a tinerimei veninul separatismului în mod măestrit. Aici se fac încercări, a desbina mii de tineri dela scumpa lor mamă comună, dela sinul patriei, și a'i trage în castrele inimicilor patriei.

Alumnii acestor cuiburi de vipere încălțite la peptul nostru sûnt perduți nu numai pentru patrie, devenind periculoși la ocasiuni binevenite, ci sûnt mai mult perduți pentru ei înșiși, căci sûnt scoși afară din cercul lor natural de viață și formați de oameni nemulțămiți și îndărătnici, cari nu află în patria aceasta loc pentru sine și mulțămire pentru dorințele și ambițiunile lor. Aceștia caută afară de patria aceasta condițiunile fericirei lor considerând dărăburirea patriei acesteia drept țintă a fantasiei lor imaginare.

Acești deșuchiați, cari gravitează în afară, nu sûnt atât de periculoși pentru noi, căci am fost aceia, cari am apĕrat patria 1000 de ani și i-am învins chiar și când au sărit în apărarea lor două puternice împĕrății, provĕdêndu-i cu arme: i vom învinge noi și acum. Sûnt însĕ periculoși mai înainte de toate, pentru că în urma sistemului de crescere inimic statului mulți bărbați bravi sûnt eschiși dela posibilitatea de a se fericì pe teren public și privat. Este însĕ datorința statului sĕ ia mĕsuri contra institutelor ce cresc indivizi atât de perverși, nu numai pentru asigurarea sa proprie, ci chiar spre a salva spiritele crescute în asemenea direcțiune, căci *„Schulvereinistii“ „panslavistii“* și *„dacoromanistii“* sûnt deopotrivă periculoși pentru patrie și libertatea publică, ei sûnt avantgarda domnirei cazacilor.

Aducêndu guvernul lege pentru regularea sau dacă e de lipsă pentru închiderea scoalelor medii cu direcție așa de periculoasă, o voiu primì și eu și o vor primì și alții, nu vom permite însĕ ca pentru pĕcatele și prostia unei minorități disparente sĕ se oprime toate scoalele noastre medii, căci am dat prin aceasta în mânile guvernului și institutele, cari au fost asilul libertăței patriei și a civilisațiunei și preste tot a esistenței noastre naționale în trecut și sûnt încă și astădi.

Acolo, unde spiritul rĕu s'a încuibat, guvernul caute a'l nimicì și a'l persecuta fără milă. Caute guvernul a desrădăcina fără cruțare și fără milă buruiana, care țintesce a înăduși sĕmânătura libertății. Spre scopul acesta după părerea mea, nu e de lipsă o dispositiune nouă de lege. Pentru înfrênarea unei astfel de conjurațiuni inimice statului e de ajuns codicele polițian și penal. Dacă află guvernul de lipsă o altă mĕsură estraordinară, mĕ voiu alătura cu plăcere la votul lui, pentru ca sĕ se pericliteze însĕ prentru 6—8 cel mult pentru 12 scoale medii inimice națiunei întreg învĕțământul și pentru ca cele 169 medii dimpreună cu institutele renitente sĕ se îmbrace în cămașa de forță a volniciei polițiane aceasta nu o pot accepta ci trebue sĕ o resping în mod energic ca pe o tendență periculoasă reacționară. (Aprobare în stânga estremă.) Eu aflu onorată, casă că mĕsurile de controlă a acestui project poartă drept timbru nisuința spre centralisare și spre amestec în toate afacerile. Întrebuințeze guvernul amestecul acesta strict politic față de renitenți și față de aceia, cari conspirează între părții scoalei contra unității și libertății patriei, sĕ nu se mestece însĕ în afacerile interne a scoalelor pătrunse de spirit patriotic înființate din jerfele societății maghiare și a contesiunilor maghiare, și a căror direcțiune e în toată privința sacro-sanctă. Supraveghierea și controla intenționată de project afară de aceea n'ar avè alt resultat decât zădărnicirea institutelor noastre patriotice, pe când comisarii învestiți cu prea mare putere și cu dreptul de „veto“, precum și directorii districtuali totuși n'ar putè împedeca operațiunile clandestine ale institutelor spriginite de „Schulverein.“

Guvernul posede deja în inspectorii sĕi de scoale deveniți deja de risul tuturora atari organe învestite de legea scolară cu putere de ajuns, spre a putè împedeca torente inimice statului, spre a putè delătura manuale, charte și învĕțători periculoși statului și a închide scoalele. Legea de instrucțiune oferă guvernului posibilitatea, a înființa în locul scoalelor cu direcțiune inimică statului, cari nu corespund recerințelor legale, scoale de stat. Dl ministru de instrucțiune privesce la *„dolce far niente“* a inspectorilor cu linisce sufletească. Aceștia pot evita de pe partea lui ani întregi scoalele și sûnt simplu reținuți a umplè rubricele cu date false. Numai diarele ne mai spun, că în scoalele poporale se folosesc cărți periculoase statului și figurează charte, cari anectează la alte țĕri unele părți ale patriei noastre, inspectorii nostri de bun gen născuți, n'au timp a se ocupa cu astfel de bagateluri.

Putem prevedè că comisarii și directorii districtuali provĕduți în project nu sûnt alta decât inspectori de scoale poporale în ediție nouă: se va da earăși teren liber rubricărei pipărate, se va face o nouă rangiare pentru cinstiții înspectori de scoale resultatul controlei va fi însĕ foarte neinsemnat. Sûnt convins că domnul ministru de culte ar ajunge mai ușor la scop, dacă în locul intenționaților comisari, și al inspectorilor districtuali și a inspectorilor de scoale, cari până acuma sûnt de prisos, conform propunerei amicului meu Br. Pronay cu enormele sume de bani ce se speseză, ar înființa scoale medii de stat.

FOIȚA.

Cristian Waldo

sau

CAILE NOROCULUI.

Roman de George Sand.

(Tradus de E. B.)

(Urmare 28).

Cristiano fu aprobat din toate părțile și numit cu sgomot om gentil. Toți se grăbiră al reținè, și a'l face sĕ bea bere cugetând că el nu va resista; Cristiano însĕ era sobru, precum sûnt în deobște locuitorii țĕrilor calde. El vedea noaptea înaintând și ținù de prudent a face sfârșit comediei jucate până acì cu atât succes. El le strînse mânile, le dise adio, și promise a revenì la oara dejunului, bine hotărît a nu venì, și fără a aștepta vr'o întrebare asupra părții castelului, unde își alesese domiciliul, el își îndreptă, sprinten și misterios, pașii cătră calea peste ghiața lacului.

Într'adins el uità pe Loki și sania doctorului în drepturi în castelul nou.

Îi era teamă a fi audit și observat. El merse de alungul rîului până ce era destul de departe, ca sĕ nu fie vĕdut din ferestrile castelului și sosì la poarta dela Stollborg, care o aflase deschisă, precum o lăsase, căci nimenea, Ulfilas mai puțin ca ori și cine, nu cutezase a o închide.

El merse cu precauție, căci după palida lumină a lunei, venise fugitiva, dară lucitoarea claritate a unei aurore boreale minunate, dic minunate încât privește țeara, unde ea se arătà căci sub latitudinea nordică a marei baltice aurora borealĕ era foarte ordinară; dară ea strălucea bine și în regiunile polare, căci ea lumina toate obiectele dinpregiurul lacului înghețat. Zăpada, colorată prin reflectele schimbătoare, părea roșie și albastră în colori așa fantastice, încât Cristiano rĕmase, înainte de a întra în sala ursoaicei, vr'o câteva momente la poartă, neputêndu-se despărți de acest spectacol estraordinar, deși era frig și pustiu împregiurul sĕu.

Era deja oarele opt de dimineață, precând dl Goefle se deșteptà. El, pe semne, nu durmise așa bine ca de obiceiu, căci el era dedat a se scula des de dimineață și acuma se scandalizà de sine însuși, surprinzêndu-se așa târdiu în pat. Adevĕrat că el a așteptat sĕ-l scoale micul Niels: Niels însĕ durmea ca dus, și dl Goefle se hotărì, după încercări zadarnice a-l scula, sĕ-l lase sĕ horcăe după plac. Voia bună dispărù din fața doctorului în drepturi și făcù loc unei desperări complete, vĕdêndu la ce are sĕ se aștepte din partea camerierului sĕu. El își făcù cu resignație însuși foc, și, fiind om cu rênduială, își rase barba la lucoarea unei luminări ce părea că adoarme în picioare, și își peptênà peruca așa acurat și minunat, ca și când ar fi avut toate comoditățile obicinuite. În sfârșit, fiindu-i toaleta de dimineață într'atât terminată, încât, la cas de lipsă, avea sĕ-și îmbrace numai surtucul, el își întoarse ciasornicul, privind la cer, după crepătura zilei, își luà halatul și deschise ușile amêndouĕ, ca sĕ pregătească în salonul sĕu (odaia ursoaicei) toate cele de lipsă spre a lucra bine și în linisce, până la oara dejunului.

Însĕ, precând el se apropia, de sobă, ținênd mâna înaintea luminărei flăcărânde, el tresărì la vederea unei figuri omenesci, ce zăcea înaintea sobei, cu trupul cufundat în fotoliul cel mare, cu capul răzimat de spatele fotoliului, și cu picioarele în gaura cea mare de căldură, ce se deschidea imediat peste căminul sobei stinse, însĕ încă ceva caldă.

— Bre! Ce dormitor frumos! Ce față minunată! își dise advocatul, stând pe loc și privind la pacînicul și adêncul somn a lui Cristiano; va fi un băiat de familie, care a venit, ca și mine, sĕ caute în vechiul castel un refugiu, de sgomotele îndesatului castel nou. Ei bine, eu am crezut, am sperat cel puțin, a fi singur în locul acesta blăstĕmat; însĕ nu este cu putință, trebuie sĕ mĕ mângăiu cu un soț. Din norocire acesta are o fisonomie amabilă.

Bietul tinĕr a fost foarte discret, de oare ce, el n'a făcut nici cel mai mic sgomot, nici cea mai mică încercare a afla pat mai bun, decât fotoliul acesta, in care zace sĕ-și frângă oasele!

Dl Goefle atinse ușor brațul lui Cristiano; acesta făcù mișcarea, ca și când s'ar apăra de muște, însĕ nu se deșteptà.

(Va urma).

www.digibuc.ro

Nu prin organe nouĕ, ci prin scoale bine conduse vom putè vindeca rĕul (Aplause în stênga estremă).

Cu privire la dispositiile agrăvătoare din project amintesc mai nainte de toate ultima alineă din §. 8, care în scoalele susţinute de municipii comune, corporaţiuni şi privaţi permite numai folosirea manualelor introduse în scoalele de stat şi aprobate de ministru. Aceasta nu este alta, decât reclamă oficială pentru unele cărţi de multe ori foarte rele, scrise de protegiaţi.

Restricţiune superfluă cuprinde şi §. 17, în urma căruia în o clasă fără concesie ministerială nu pot fi mai mulţi de 50 elevi. Asemenea dispositii pot fi cu scop faţă cu scoalele statului susţinute superfluu cu mult lucs, nu însĕ şi pentru cele confesionale, căci ele ar produce greutăţi fără sfârşit. (Adevĕr din stânga estremă).

Dispositiile §-fului 32 sûnt scandaloase şi pentru esistenţa scoalelor protestante şi confessionale, căci scim cu toţii că chiar şi la cele mai bine situate institute confesionale protestante în clasele inferioare nu sûnt aplicaţi profesori ordinari, ci elevii cei mai buni din clasele superioare. Dacă aceste institute vor fi silite sĕ aplice prescrisele acestui §. cu privire la profesori ordinari şi sĕ se propună numai în oarele prescrise, cele mai multe dintre scoalele protestante medii vor înceta de a corespunde chiemărei lor. (Aşa este! în stênga estremă.)

Şi dispositiunile celor două alinii din urmă a acestui paragraf, cari nu eartă profesorului primirea unui oficiu împreunat cu remuneraţiune şi cari pretind, ca chiar şi un *oficium mobile* sĕ poată primì profesorul numai în urma încuviinţărei ministeriale, îngreunează instrucţiunea. De unde vine de odată acest puritanism, această unilateralitate? acum, când după cum se scie, chiar acest guvern a inaugurat cumularea oficielor, acum, când, după cum se scie, în casa aceasta şed în numĕr mare deputaţi de ai partidei guvernamentale, cari ocupă oficii laterale dotate cu venite mari. Ar fi oare în dauna învĕţamêntului, dacă primesc profesorii confesionali rĕu dotaţi p. e. la institute de credit, la casse de păstrare vre-un oficiu împreunat cu remuneraţiune, a cărui agende nu colidează cu oarele de prelegere? (Aşa e! în stânga estremă.)

§. 37. dă ministrului deplină omnipotenţă asupra bieţilor profesori. Ministrul are drept a suspenda pe profesorul, care se află în cercetare disciplinară; în casul unei crime ordonă suspensiunea. Aceasta e o armă cu două ascuţişuri foarte periculoasă, de oare ce se scie, că în codicele penal nou se cualifică multe casuri de crimă, cari s'ar putè cualifica după împregiurari de fapte patriotice. Dar nici nu e de lipsă sĕ se tracteze despre o faptă de ale codicelui penal, căci ministrului îi stă în voie a ordona cercetare disciplinară şi a dispune din oficiu suspensiune din o simplă abatere sau chiar şi numai din aparenţa unei abateri. Ministrului i s'a dat prin aceasta o armă de a putè esercita asupra convingerei politice a profesorilor, presiune şi de a degrada întreg corpul profesoral din Ungaria la purtători de şlep ai politicei guvernului, cu atât mai vêrtos, căci ministrul însuşi statoresce modalitatea, cum sĕ se esecuteze cercetarea disciplinară.

Şi mai drastic e §. 40, care eschide pe profesorul amovat din post pe basa cercetărei disciplinare dela aplicarea la un alt institut. Aceasta e o adevĕrată cruḑime. Chiar şi tâlhariului i se dă ocasiune spre îndreptare şi spre uşurarea sorţii sale, bietului profesor i se închide uşa milei pentru totdeauna. Stricteţa aceasta escedentă e cu atât mai uimitoare, cu cât projectul aplacidează prerogative estraordinare scoalelor medii susţinute de ordinile preoţesci atât în privinţa denumirei, cât şi a supravegherei şi a pedepsirei. Apoi chiar institutele acestea ar cere o supraveghiare mai strictă atât în privinţa cualificaţiunei şi a ţinutei, cât şi a spiritului, a direcţiunei şi valoarei învĕţământului, care adesea stă în contraḑicere cu recerinţele spiritului timpului.

§ 47. îngreunează scoalele confesionale cu lucru colosal, care s'ar putè îndeplinì numai, dacă s'ar instituì un oficiu separat pentru fie-care scoală medie, care sĕ stea necontenit la dispositiunea domnului ministru.

§ 52. lasă direct la volnicia ministrului darea sau luarea dreptului de publicitate, § 53 şi cei următori concesiunea înfiinţărei nouĕlor institute. Este în puterea ministrului prin urmare de a împedeca ori unde înfiinţarea de institute nouĕ şi de a nimicì prin detragerea dreptului de publicitate institute esistente, dacă p. e. acestea ar face concurenţă unei scoale înfiinţate şi protegiate de ministru.

Acestea-mi sûnt obiecţiunile cele mai de căpetenie faţă cu projectul de lege. În urma acestor obiecţiuni nu pot primì projectul nici in general ca basă a desbaterei speciale, câci objecţiunile sûnt de o natură prea esenţială şi nu pot aştepta îndreptarea projectului dela desbaterea specială. Declar însĕ tot de odată, că nu stau nici într'o solidaritate cu anumite petiţiuni şi cu vorbirile ţinute aici, cari atacă projectul sub cuvênt de libertate religionară şi a libertăţii învĕţământului, căci vorbirile acestea folosesc titulul acesta splendid numai de manta spre a-'şi acoperì tendenţole egoistice, nepatriotice şi ostile. (Aprobare în stênga estremă.)

Declin cu toată tăria dela mine, că aşi plutì barem şi numai timp scurt în naia acestor nisuinţe, de aceea trebue sĕ-mi espun vederile mele faţă cu aceste nisuinţe. Mĕ voiu ocupa maiântâiu cu petiţiunea bisericei luterane din Transilvania.

Nu pricep, cum de consistoriul acestei biserici se numesce consistoriul ţĕrei", afară ca doară numirea aceasta e sinonimă cu numirea „scandalul ţĕrei". Scandal a comis consistoriul înaintând petiţiunea aceasta în limba gemână şi maghiară şi cui? parlamentului ungar, dela care primesce superintendentele şi secretariul ambii subscrişi în petiţiune sume enorme pe an. Sumele acestea dimpreună cu venitele preoţimei săsesci se trag din desdăunarea decenielelor, cari ar competa după dreptate statului maghiar. Desdaunările acestea le-au primit sasii în dar marinimos dela acela'şi parlament, pe care-l insultă acum într'un mod atât de cinic cu petiţiunea lor scrisă în limba germână. Domnii aceştia ar trebuì sĕ înainteze de probă dietei prusiene o petiţiune scrisă în limba franceză sau polonă! Cum li s'ar mai arăta uşa!

Departe dela mine se învinuesc din motivul acesta pe întreg poporul săsesc din părţile transilvane, căci numai agitatorii, cari se ţîn de „Schulverein" fac atâta sgomot, şi apoi numĕrul acestor se reduce la câţi-va indivi̯di, cărora le umblă aici gura de şerpe.

Capul, ce conţine ghimpele veninos, e aici, numai coada cea nevinovată ajunge până în Transilvania. Învĕţăturile acestea nu au prins rădăcină în poporul treaz şi circumspect, care scie a se acomoda împregiurărilor. Poporul acesta a mers mână în mână pe aceeaşi cale în politică şi în civilisaţiune în trecut cu maghiarii, şi o ar face şi acum, dacă nu s'ar nizuì câţi-va doctori marinimoşi a turbura simţul de comunitate şi de armonie, care pentru sasi e o cestiune de viaţă. Massa cea mare a sasilor din Transilvania scie bine, că numĕrul lor e mic şi că sûnt risipiţi între elemente în toată privinţa ostile astfel, în cât chiar şi acolo unde-s mai deşi, sûnt în minoritate.

Deputaţi sasi în deosebi dep. Wolff, ne au aruncat, că numĕrul nostru ar fi mic, dar ea'n sĕ vedem puţin statistica sasilor! (Sĕ auḑim!)

În 12 comitate ale părţilor transilvane locuesc sasi; numĕrul acestora după datele numĕrărei ultime stă în următorul raport cu numĕrul populaţiunei întregi locale:

Numele comitatului.	Populaţiunea întreagă	Germâni	După percente.
Comitatul Albei infer.	178,822	6,972	4 percente
„ Bistriţă-Năsĕud	150,017	23,113	$24^1/_8$ „
„ Braşovului	83,929	26,579	$30^7/_8$ „
„ Făgărăşului	84,571	3,850	$4^1/_2$ „
„ Huniadoarei	248,464	6,968	$2^3/_4$ „
„ Târnavei mici	92,214	16,978	$18^1/_4$ „
„ Clujului (Colos)	196,307	7,667	4 „
„ Mureş-Turda	158,999	6,274	4 „
„ Târnavei-mari	132,451	57,398	$43^1/_4$ „
„ Sibiiului	141,627	46,723	$28^7/_8$ „
„ Solnoc-Dobâca	193,677	4,604	$2^1/_8$ „
„ Odorheiului	105,520	2,322	$2^1/_{16}$ „
La olaltă .	1.711,598	203,448	$11^9/_{10}$ perc.

E de observat, că datele acestea în parte mare sûnt compuse de autorităţi săsesci, cari au favorisat naţionalitatea lor pretutindenea Ele au numĕrat p. e. şi pe cei 10,000 germâni catolici, cari nu vor a fi cu nici un preţ sasi, apoi au mai numĕrat şi pe cei 30,000 maghiari luterani. Subtragênd aceste 40,000 suma totală a sasilor din Transilvania face numai 163,000, astfel mai puţin decât e populaţiunea unui comitat de mijloc. Pentru mâna aceasta de oameni se face o larmă, ca şi când s'ar tracta despre un popor de milioane, pe când el abia face 8% a populaţiunei întregi din Transilvania. Despre astfel de lucruri ḑice francezul: *Trop grand bruit pour une omelette.* (Ilaritate viuă) un omelet, ce poate pune pupăza pe colacul presentat de Albert Kovács. (Ilaritate şi aplause în stânga estremă).

E obrăsnicie dela sasi a afirma despre maghiari, că ei ar fi în numĕr mic, cu atât mai vêrtos, căci numĕrul acestora asemênat cu cele 8% a sasilor e colosal şi anumit 45% din populaţiunea întreagă.

E obrăznicie, ḑic dela sasi, de oare ce ei ar trebuì sĕ scie, că maghiarismul din Transilvania din ce motiv a scăḑut. El s'a contopit sub pumnalul omorîtor al Turcilor pentru de a putè apăra pe sasii scutiţi dela serviţiul militar.

Carol Wolff: (îl conturbă.) Aceasta nu e adevĕrat.

Baron **Blasiu Orban:** Sasii aveau îndatorirea a da 5000 soldaţi maghiari. Pe când ne vĕrsam noi sângele în luptă pentru eliberarea lumei şi pentru salvarea civilisaţiunei din Europa, sasii şedeau în pace în cetăţile lor întărite, se îmbogăţeau şi se înmulţeau. Ei nu trebue sĕ uite că pe când îi scuteam noi cu trupurile noastre sângerate, ei stau pururea începênd dela mongoli şi până la ruşi, sub acelaşi acoperiş cu inimicii esterni şi făceau causă comună cu ei.

Carol Wolff: Nici aceasta nu e adevĕrat!

Baron **Blasiu Orban:** Ai putè învĕţa din Feszler (Istoria Ungariei II pag. 518) că Aristald, primariul cetăţei Rodna, a servit cu 600 călăreţi de căleuz armatei conducĕtorului mongol Kadau care prăda ţeara dela un capĕt până la celalalt. Sasii o ar putè scì din istoriă ce au făcut mitocanii lui Basta şi Caraffa, cari au ruinat maghiarismul transilvănean şi că cetăţile lor au servit Labanţilor drept asil sub decursul luptelor lui Rakoczi, şi cumcă ei au chemat în anul 1848/49 pe Ruşi în ţeară şi i'au introdus.

Recunosc că pentru toate calumniile acestea trebue sĕ se învinuească inteligenţa, care conduce pe poporul săsesc, şi nu poporul acesta bun la inimă. Strămoşii sasilor au fost pătrunşi de alte simţĕminte, ei sciau sĕ stimeze armonia frăţească cu maghiarii şi se arătau mulţămitori pentru cele ce le au primit dela maghiari: pentru pământul, pentru scutul oferit etc. Ei nu se adresau la streinătate micşorând pe binefăcĕtori, însultându'i în mod necredincios, şi fără motiv.

V'aţi putè convinge despre aceasta, dacă aţi studia mai bine caracterul şi trecutul naţiunei D-voastră, dacă aţi arunca o privire în actele prăvoase însemnate din archivele d-voastră. Din acestea aţi afla, că strămoşii Dvoastră circumspecţi au învĕţat în periodul principilor naţionali, fără nici o dispositiune legală şi fără nici o silă limba statului şi se folosiau de ea pe toate terenele vieţei publice preste tot, atât în comerciul cu curtea princiară, cât şi cu naţiunile sorori, tot asemenea pe terenul administraţiunei lor şi chiar a vieţei lor bisericesci, si încă într'un grad aşa, încât sasii de pe timpul lui Gabriel Bethlen şi a lui Rakoczi, ba până pe timpul lui Apafi se folosiau esclusiv numai de limba maghiară (??)

Sasii ţineau strâns la limba maghiară, aşa, că în periodul de tristă amintire, pe când însĕ şi-a perdut Transilvania independenţa şi domnia un guvern plecat curţii vieneze, acesta se vĕḑù necesitat a folosì drept limbă de stat limba maghiară (?), atât era de maghiară pe atuncea Transilvania în toate elementele sale. Şoptirilor vieneze se datoresce introducerea ulterioară a limbei latine ca limbă de stat. Atunci se întêmplă scena uimitoare, că chiar autorităţile săsesci au fost cele dintâi, cari au remonstrat mai energic în favorul limbei maghiare, din motiv că cunosc limba maghiară ereḑită dela străbuni, precând limba latină o cunosc numai puţini. Ei se rugară a le fi permis şi de aci înainte de aşi conduce trebile lor în limba maghiară chiar şi în perioda latinisătoare a Mariei Theresiei, ba chiar şi şi pe timpul lui Iosif şi Francisc, au pregătit comisiunile, cari îndeplineau afacerile averei naţionale săsesci defraudate sub preşedinţa lui Halmaghi, Nicolau Korni, Anton Haller şi Stefan Gyürky, protocoalele lor de pertractare mai preste tot în limba maghiară şi tocmai din considerare cătră autorităţile săsesci.

Sasii au ocasiune a vedè pe altarul bisericei lor celei mari din Braşov chipul bărbatului lor celui mai mare alui Honterus, în costum sĕrbătoresc maghiar. Ei se pot convinge din inscripţiunile monumentelor de acolo, că primarii lor vechi, senatorii şi învĕţătorii lor se foloseau de portul maghiar; ce e mai mult, portul de Dumineca al rusticilor sasi e şi aḑi cel maghiar.

Dacă chiar şi sasii cei vechi au fost atât de omenoşi, prudenţa ar cere ca cei de astăḑi sĕ fie accesibili într'o mĕsură cu mult mai mare.

În timpurile vechi, pe când conform privilegiilor lor toate drepturile, toate oficiile şi toate emolumentele erau monopolul lor esclusiv şi românii şi maghiarii erau eschişi dela ori-ce influinţă, a fost uşor a susţinè dominaţiunea rasei şi a supremaţie anumit prin protecţiunea maghiară, care li apĕra pe sasi şi prin armele maghiare. Acum s'au schimbat referinţele. Marele principiu de egală îndreptăţire a nimicit toate privilegiile şi cele săsesci aḑi sûnt primiţi în fortăreaţa constituţiunei chiar şi aceia, cari erau neîndreptăţiţi „parias" ai sasilor. Aceştia pretind acum dela sasi drepturile ce le compet şi sasii deşi în minoritate, ce dispare, ţin mortişi la vechia lor posiţie esclusivistică. Apĕsarea de secoli a înaintat fructul urei. Asupra siguranţei săsesci şi aḑi veghiază încă armele statului maghiar; dacă statul şi-ar retrage armele acestea numai timp scurt şi-ar resbuna cumplit Spartacus eliberat din lanţuri asupra tiranilor sĕi.

www.digibuc.ro

Sasii ar face bine să învețe din trecut a nu face din apărătorii lor de odinioară, cari singuri sûnt în stare a respinge ași și și în viitoriu torentul urei și al resbunărei, nesce privitori neutrali și indiferenți. Între valuri nu e consult a surpa vadurileîn orbie.

Pentru mine e străin lucru a vedè, că sasii privesc Ungaria numai de „țeara lor maternă“, „patria“ lor a fost în trecut „Austria“ ear ași este „Germania“, (Aplause și Ilaritate în stânga estremă.) Mai străin și caracteristic e, că austriacii din „patrie“ colonisați între sasi nu se împretinesc cu sasii, ci să aliază pretutindenea cu maghiarii și românii apăsați și eschiși de sasi dela toate oficiile și dela alte favoruri, spre a nimicì dominațiunea nedreaptă a sasilor din minoritate. Așa am cetit s. e. publicațiunea celor 4000 de germâni din Brașov (Să audim!), în care condamnă demonstrațiunile agitatorilor săsesci și nemulțămirea lor față cu națiunea maghiară marinimoasă, dela care au primit libertatea și spriginul. Aceștia au declinat dela ei solidaritatea cu o atare nemulțămire ne mai auḑită și au declarat, că țin cu maghiarii, cari i-au primit în mod ospital dându-le și drepturi constituționale.

Pe când germanii cei de acasă întorc spatele intrigelor agitatorilor săsesci, în casele de pe sate se vaietă tocmai nesasii mai mult, că drepturile naționalității săsesci ar fi jignite și se plâng, că i s'a limitat privilegiile contrare principiului de egală îndreptățire

Dl dep. Zay își trage originea din Sepus. Ar putè învețа dela compatrioții săi cum trebue iubită patria aceasta, care a încărcat pe sasi cu binefaceri. (Aplause vii în stânga estremă).

Dl dep. Steinacker e născut în Debrețin. Bravul său tată chiar și in străinătate a remas necurmat maghiar, numai fiul lui a devenit acasă sas!

Despre naționalitatea dep. Wolff circulează diferite versiuni. (Ilaritate.) Unii îl țin de origine prusiană, alții îl declară de armean. Sûnt oameni, cari au cunoscut pe bravul său tată, care se numia, Dr. Farkas. În casul din urmă n'are ai fi rușine de originea armenească, căci armenii au fost în totdeauna buni patrioți și n'au pretins nici când „*Extrawursturi*“ pentru spinatul lor. (Ilaritate.) Fie prusian sau armean, atât stă, că nu-i sas.

Cred că sciu și motivul pentru care este el și consoții lui sas atât de încarnat: numai cu chipul acesta a ajuns așa ușor la mandatul de deputat. (Aprobări în stânga estremă.)

S'a plâns domnul Wolff că tratatul comercial încheiat cu România a nimicit industria lor, că i omoară dările cele mari, a uitat însă că toate acestea se aplică și la populația maghiară și română din Transilvania și nu numai la sasi. Toți gem deopotrivă sub reaua administrație și nimicitoriul sistem al guvernului. (Așa este! din stênga estremă). Ne mai spune că mulți sasi se duc în România, unde și fac fabrici și le merge bine cu industria.

Voiu face dnului deputat un ofert. Dacă Domnia Sa ridică până la ceriu starea de lucruri în România, facă propagandă în normativul Dsale ḑiariu, cel atât de lățit, ca sasii să schimbe cu ciangăii, cari emigrează în continuu din România, căci acestora le zace mult la inimă această țeară, ca și sasilor România. (Aprobări în stânga estremă.)

Sau dacă nu merge cu schimbul să dăm orașele sasilor lăudatului vecin în arêndă. (Ilaritate.)

Nu primesc projectul în starea lui actuală, ci să se redea ministrului spre a-l întregì conform votului minorității; mă alătur la propunerea Br. Prónay*).

Paul Hoffmann: Nu vorbesc despre modul, (să auḑim!) cum a fost primit projectul dela ordinea ḑilei în casa aceasta și cred că stadiul înaintat al discusiunei va împintena a constata resultatele, ce se pot deduce din primire.

Considerând primirea ce o avu projectul în urma vorbirilor ținute, primim împresiunea, că a probarea și desaprobarea projectului stau în valoare disproporțională cu cuprinsul acestuiș project și cu resultatele lui. Projectul e făcut cu scop de a afla spriginul cel mai mare al vorbitorilor, factorilor și intereselor recunoscute preste măsură în project.

Și ce vedem, onorată casă? Între cele 3 interese mari dintre înteresele îndreptățite, pe cari projectul caută ale mulțămì, pricep în linia primă interesul cultural, în linia a doaua interesul confesional. Judecând acum asupra împregiurărei, cari ar fi interesele principale, cred că nu se va afla nimenea, care să contesteze importanța cea mai mare a intereselor confesionale.

Resignațiunea cea mai mare o esercitează aceia, cari din punctul de vedere al priceperei lor, al direcțiunei și al scopului lor cultural preferă interesele lor culturale, și cu toate acestea, ce vedem? Acei d. deputați, cari au vorbit până acum pentru project, țin fără escepțiune preferirea intereselor culturale de necesară, cu toate că acestea în projectul de față sûnt mai puțin validitate. Oposițiunea purcede din partea aceea, a cărei interese în projectul acesta sau validitat mai mult. Starea adevărată a referintelor ar trebuì să arete tocmai contrariul. Projectul acesta ar trebuì spriginit din partea confesiunilor și din partea acelora, cari au vorbit întru spriginirea intereselor confesionale și ar trebuì să fie atacat din partea acelora, cari spriginesc interesele culturale. S'au schimbat rolele. Aḑi vorbesc pentru aceia, cari ar trebuì să vorbească pro et vice-versa.

Legislațiunea nu poate face tabula rasa, ci este silită a conlucra cu factorii, cari au condus până acuma învĕțământul în scoalele medie din Ungaria. Scim că ori ce început, ori ce pas prim desleagă în modestă măsură problema, noi am făcut începutul, și vedem și oare care progres. Interesul culturei se pune în mânile puterei statului, și aceasta este progres, care asupra celor, care combat projectul va face impresia, că projectul, 'și va aduce roadele sale, și ne va îmbărbăta să înaintăm în direcția apucată, și să mai completăm, ceea ce lipsesce încă până acuma. (Aplause.)

Onorată casă! Cred că toți, câți au vorbit contra projectului, au scăpat din vedere un lucru, la care trebuia să reflecteze, când-își pun întrebarea că să se respingă projectul ori ba. Cred că este de lipsă ca afacerea învĕțământului mediu se fie regulat prin legislativă, despre aceasta nu să îndoesce nime, și ni-o probează esperiența de 10 ani, făcută de acest project până a ajunge în parlament.

Nu este om în acest parlament, care ar fi îndestulit cu resultatul învĕțământului din scoalele medii, nime care, să nu simță necesitatea ridicărei acestuia din partea statului. Dacă stă aceasta, — ceea ce nu se poate trage la îndoială — toate argumentele aduse contra projectului pot duce cel mult la unele modificări, nu însă la totala respingere.

Un singur argument vĕd în votul minorității apărat de colega Otto Hermann. Dați-mi voie să trec la acest argument. (Să auḑim!)

Conced și eu că motivul adus de domnul Otto Hermann și cons. este îndreptățit la respingerea projectului în general Căci domnul Otto Herman ține de adevĕr neîndoelnic că învĕțământul în scoalele medii să fie unitariu. Domnia Sa ḑice în motivarea votului minorității că numai orbia sau nesciința mai poate susținè cele două direcțiuni, și că ambele trebuesc unificate.

Dacă ar sta aceasta, projectul ar fi se cadă, că el provede dualismul. Să mĕ iertе domnul deputat că-l provoc la esplicări.

Crede dênsul că afirmările sale sûnt adevĕr neîndoelnic, și că ele nu mai sufere nici o îndoeală? Eu cred că vorbirile din acest parlament l'au putut convinge că în privința aceasta părerile sûnt foarte diferite. Ele sunt diferite nu numai în parlament dar chiar și în patrie.

Domnul deputat ḑice, ca să delăturăm bifurcațiunea cel puțin de probă și să întroducem unificarea în scoalele medii neașteptând esemplul altor țĕri, să facem însine acest esperiment. Întreb pre domnul deputat ar fi cu scop, ca statul să facă acest espiriment în puținele scoale, de cari dispune el?

Spre a putè face un asemenea esperiment se recere un puternic ministru de culte, care să țină toată instrucția în mâna sa și se nu fie impedecat la tot pasul de confesiuni. S'a gândit domnul deputat, că ce ar ḑice confesiunile, dacă legislativa ar decreta scoalele medii de unitarie? Ce resens a produs acest project, care numai încâtva schimbă starea actuală a învĕțământului?

Ce ar ḑice confesiunile, dacă li s'ar impune de către legislațiune să și schimbe institutele, în cari 'și cresc mai cu samă pe fiitorii lor preoți după scopurile realistice. Ce ar ḑice de aceasta, ce oposiție ar face atunci?

Mai respinge domnul deputat projectul și din motivul, că el vatămă autonomia confesională. Să mĕ iertați că vĕ spun, eu în vieața parlamentară nu aflu esemplu despre o combatere de sine mai colosală. În asemenea impregiurări fie-mi permis a crede că majoritatea nu va fi de părerea minorității. Acum trec la părerile, cari nu resping projectul, ci pretind numai modificări. Și aici constat, că oposiție mai mare se face din partea confesiunilor, a căror autonomie este mai mult respectată, precând confesiunile, a căror scoale sûnt în mâna statului spriginesc projectul. Biserica catolică nu face oposiție acestui project, din contră-l spriginesce, deși scoalele catolice sûnt atinse prin project ca și cele ale altor confesiuni. (Strigări din dreapta: așa este! O voce din stânga estremă: Pentru ce nu face?)

Și protestanții declară că nu pot primì projectul, deși autonomia lor o recunoasce projectul în măsură așa de mare. Aș fi dorit mult să nu se întêmple aceasta, căci ea poate provoca resensul confesiunilor de alte păreri. (O voce din stânga estremă: Poftim numai!) Față cu o asemenea politică, numai pot ținè punctul meu de mânecare, ce m'a condus în toată vieața și acesta este, că eu ridic mai sus interesele statului decât cele ale confesiunilor. În fata acestei politici punem mai mare pond pe cultură decât pe interesele confesionale, și va trebuì să combatem confesiunile.

Thály Kalmán: Primim mănușa.

Paul Hoffmann. Dacă credeti că e în interesul Dvoastră, fie.

*) Tot discursul ne aduce aminte de: *Omnia licent.....* Red.

Revista politică.

Sibiiu, în 28 Martie.

Desbaterea specială asupra projectului de lege pentru instrucțiunea secundară vine să ne întărească în convingerea, că tendența autorilor projectului este, ca guvernul unguresc să aibă mijlocul a mână prin care de o parte să respândească maghiarisarea ear de alta, ca cu același mijloc se poată funcționa ca poliție față cu scoalele nemaghiare.

Limba maghiară, și ca gramatică și ca literatură maghiară cu istoria acestei din urmă, prin project se îndeasă în toate scoalele secundare susținute din mijloacele private ale confesiunilor de naționalitate nemaghiară și pentru ca prisosul să nu lipsească, în unele clase instrucțiunea în obiectele amintite trebue să fie nu în limba institutului, ci în limba maghiară. În institutele susținute de stat, după premise unguresci, nici pomană nu poate fi de altă limbă, chiar și dacă instiutele sûnt, bună oară ca gimnasiul de stat din Sibiiu, în mijlocul unei poporațiuni nemaghiare.

Aceasta cât pentru maghiarisare.

Cu privighiarea polițiană merge projectul așa de departe încât și catecheții trebue cernuți prin ciurul și sita politică a ministrului. Spiritualii, carii vor cresce tinerimea în religiositatea trebue aleși pe sprânceană asttel, ca și religiositatea generațiunilor viitoare să aibă colorit specific maghiar.

Unele ameliorări la §§. 3, 4 și 7, care după cum se vede din raportul stenografic s'au primit la propunerea deputatului Gall și Tamássy sûnt atât de neînsemnate, încât ele nu se pot considera decât de nisce fĕrĕmituri aruncate în ochii lumei, care se vor paralisa tot așa de ușor, ba încă și mai ușor decât o lege cardinală, cum este cea de naționalități, votată la 1868.

Dar cu de aceste, deși sûnt neplăcute și îndreptate în contra intereselor statului, pe cari șoviniștii maghiari ruinându-l cu escesul lor de zel unilateral național, am început a ne deprinde. Pentru ca însă **șovinismul** să împingă lucrul la perderea și celei din urmă scântei de răbdare, sub protecțiunea imunității pentru legislatori, **insultă** o națiune întreagă, carea, ḑică insultatorul **Blasiu Orban** ce va ḑice, e mai mare decât cea maghiară, a folosit Europei și civilisațiunei mai mult decât cea maghiară și are o cultură, carea *cel puțin* este egală cu cultura maghiară, avênd și avantagiul de a fi *europeană.*

Vom comunica la timpul său acel faimos discurs, prin care de pe tribuna legislațiunei se insultă un popor călcat de vicisitudini, dar care și în starea aceasta a folosit patriei mai mult decât acea clasă de oameni, care crede că fără de dênsa nici soarele nu se poate ținè pe cer. Împărtășim de ocamdată numai locul de mai la vale din discursul acestui legislator maghiar.

„Bietul popor valachic (Bl. Orban înțelege pe „cel român), după părerea mea și-a vecuit veacul, „i-a căḑut floarea fără să fie avut vre-o dată o pe„rioadă strălucită. Bietului popor i lipsesce facultа„tatea de a se desvolta și astăḑi nu este nici cu un „pas mai înaintat ca pe timpul lui Decebal, înainte „cu o mie și jumĕtate de ani: desvoltarea lui e cu „neputință, fiind că i lipsesce fundamentul, limba. „Limba care o vorbesce așa numita clasă cultă nu „este limbă, este o *patois* franceso-latină petecită din „aceste două limbi cu *lulu*, din care poporul valach „nu înțelege nici un cuvênt..... „alegĕtorii „români se vênd pe bani și vinars, pentru ca să vo„teze pentru mameluci de ai partidei guvernului.“

Espectorațiunile insultătoare, și aceasta ne mângâe foarte mult, mai află resunet numai în capetele unor escentrici ca dep. Bl. Orban. Lumea ne cunoasce și pe noi și șovinismul, după cum trebue cunoscut. Germania scientifică i a întors șovinismului deja dosul. În Italia și în Francia au început a'și face loc convingerea despre pustietatea fanfaronadelor șovinistice. Svêrcolirea maghiarizătoare ne va face încă multă stricăciune, împedecându-ne în cultură, nu va trece însĕ mult și va devenì proverbială.

Dinamitul a devenit un articul politic de firea cea mai periculoasă.

www.digibuc.ro

În Rusia mai ântêiu și acum în Englitera. Deosebirea este că pe când în Rusia dinamitul s'a întrebuințat cu litra, în Englitera cetim că se întrebuințează cu găleata. Agitațiunea în Englitera este în urma, unor descoperiri din ḑilele din urmă nedescriptibilă.

În Rusia nihiliștii, cu cât se apropie timpul încoronărei cu atât mai mult se mișcă și ei. O proclamațiune tîpărită roșu și încadrată roșu spune tuturor că la încoronare sĕ se ferească de a fi în apropiarea țarului.

„Gaz. Transilvaniei“ primesce din Gelau următoarea telegramă:

Alegĕtorii români din cercul electoral Cehul Silvaniei întrunindu-se în ḑiua de 2 Aprile (21 Martie), în Băseşti într'o conferență, în numĕr foarte mare, au protestat unanim în contra projectului de lege privitor la scoalele secundare.

Varietăți.

* (Concert.) Duminecă seara s'a esecutat concertul anunțat de noi. Putem sĕ ḑicem, că dacă dela concertele de până acum am eșit satisfăcuți, cel de Duminecă seara a întrecut toate așteptările noastre. *Ensemblele* cât și *soli* ne au fĕrmecat, încât se părea că nu este o reuniune de diletanți înaintea noastră. Conducerea așa ḑicênd inspirată a energicului și zelosului dirigent, a dlui G. Dima, contribue foarte mult că concertele rees bine. De astădată succesul a fost un întreg solid, în care în zadar ai fi căutat undeva vre-o crepătură, cât un fir de pĕr macar, dela început până la sfĕrșit. Verva serei acesteia rĕmâne însĕ la toată întêmplarea pe partea celor două puteri câștigate pentru concertul din cestiune, pe partea ddlor N. Popovici din Caransebeș și directorului reuniunei de musică din loc, Bella. Cel dintâiu s'a distins prin veritabilul sĕu bariton, limpede ca cristalul, voluminos si de o sonoritate metalică, de care dispune cu desteritatea unui virtuos. Dl Popovici a plăcut foarte în „*Codrul verde numai este*“, în „*Ḑiua bună*“ și 'n „*Seguidilă*“, composiții de dl G. Dima, încât a trebuit sĕ repeteze; a fost însĕ sublim în solii din „Crăiasa ielelor“ Al doilea s'a distins prin esacta și virtuoasa acompaniare dificilă pe piano în balada svedică, care l'a vĕdit de un adevĕrat măestru.

În spațiul cel ângust de care despunem, amintind cu vie plăcere de prestațiunile doamnelor și domnișoarei: M. Brote, A. Brote, A. Moga și E. bar. Pop, cea dintâiu ca acompaniatoare pe piano și cele din urmă ca soliste precum și de prestațiunile corului; încheem, că publicul român și preste tot cel sibiian ar fi fericit, când ar avè totdeauna astfel de sĕri de petrecere, cum a fost cea de Duminecă seara.

Publicul a fost foarte numeros.

* (Cavalerism asiatic.) Ca adaus la o notiță de a le noastre adaugem după „Gazeta Transilvaniei“ armătoarele: În noaptea de Duminecă spre Luni nisce cavaleri necunoscuți au demonstrat înaintea locuințelor câtorva domnișoare din familii române și săsesci din Sibiiu, aruncând la unele și cu pietri în ferești. Se dă cu socoteala, că acest act de cavaleri hotentoți își are sorgintea în următorea caracteristică întêmplare: Iuriștii dela academia de stat din Sibiiu, care se compun din Români, Sași și Maghiari voind sĕ arangeze un bal nu s'au putut înțelege, de oare-ce ascultătorii maghiarii, care sûnt în minoritate pretindeau ca sĕ fie ales *á tous prix* de președinte al comitetului un maghiar. Românii și Sasii n'au voit sĕ cedeze acestei pretensiuni nebasate și îngâmfate și despărțindu-se de colegii lor unguri, au arangiat un bal „al iuriștilor Românii și Sasi.“ Domnișoarele, cărora li s'a făcut demonstrațiuni Duminecă noaptea erau dintre acelę, cari au luat parte la acel bal înfrumsețând cu presența lor petrecerea tinerilor legiști, români și sasi. Halal sĕ le fie celor ce se îndeletnicesc cu un asemenea cavalerism barbar asiatic.

* (Dela Roma se scrie, că episcopia catolică din Bucuresci se va ridica la rangul unei mitropolii, ear' în Craiova și în Galați se vor înființa episcopii. „Ortodoxul“ cere dela ministru de interne ca sĕ comunice publicului negoțiările urmate în această privință, căci și altădată s'a făcut încercarea de a înființa episcopii catolice în România, însĕ boerii și în genere opiniunea publică s'a împotrivit la una ca aceasta.

* (Statua lui Ovid în Constanța.) Se scrie „Vocei Covurluiului“ din Constanța: În Constanța, ca și în fie-care comună din acest județ, s'a format, prin inițativa d-lui prefect Opreanu, încă din anul 1880 un comitet compus din șefii tuturor autorităților locale, în scop de a aduna mijloacele necesare pentru construcțiunea unui local de scoală model în acest oraș și pentru a grăbì facerea lui. Acest comitet a adunat prin subscripțiuni suma de 15,000 lei, demisionând însĕ d. Opreanu în anul 1881 și înlocuindu-se cu d. Ciocârlan, cestiunea scoalei a fost abandonată cu totul, ear banii s'au pus la casa de depuneri. În toamna trecută revenind prefect ear d. Opreanu, a convocat imediat comitetul, căruia i-a presentat planul localului ce urmează a se face pentru scoală, și l'a învitat sĕ aviseze la mijloacele necesare pentru construcțiunea lui, și după propunerea d-sale, comitetul a decis că această operă sĕ se dea societății de construcțiuni pe seama comunei și a județului, și oferind și comitetul 11,000 lei, a autorizat pe d. Opreanu ca sĕ conducă până la finit această lucrare, care va începe chiar în această primăvară. Tot atunci d. Remus Opreanu a propus că în fața scoalei sĕ se rădice statua lui Ovid. Această propunere a fost primită cu entusiasm de comitet, care a oferit din partea sa 4,000 lei pentru acest scop, ear restul sĕ se completeze prin subscripțiuni și baluri, pentru care în carnevalul trecut s'a dat un bal cu tombolă, care a produs suma de 1,200 lei.

La 14 ale curentei d. Opreanu a convocat din nou comitetul și 'i a comunicat că a întrat în relațiuni pentru construțiunea statuei lui Ovid cu d. Fronescu, primul artist român din Roma, care'i a și presentat 2 modele pentru statua lui Ovid și un model „România independentă.“

Unul din modele represintă pe Ovid în starea cea mai desolată, privind de pe țermul mării, cu mânele încrucișate la pept, cum se depărtează corabia care l'a adus acì; în celălalt model îl presintă trist și gânditor, cu mâna dreaptă la frunte. Comitetul a admis sĕ se facă ambele statui a lui Ovid și România independentă, și a găsit de cuviință sĕ se esecute pentru statua lui Ovid modelul din urmă care represintă o figură mai poetică. După aceea s'a delegat d. Remus Opreanu sĕ contracteze cu numitul artist pentru facerea statuelor, cari vor fi predate la finea lui Agust.

Statua lui Ovid va fi de bronz cu pedestalul pe marmură, și va avea o înălțime de 3½ metri; ea va fi pusă în fața scoalei. România independentă va fi de marmură și va avea o înălțime de 3 metri; ea va fi așeḑată în piață.

* (Ghiulele ceresci). Meteorii, aceste curioase manifestări ale puterilor naturei, au pricinuit poate foarte multe desastre pe mare.

Acum de curênd corabia *Lima* din *Pacific Steam navigation Company*, era cât pe acì sĕ fie distrusă de un meteor, care căzuse foarte aproape de dênsa.

Alaska, vas din flota Statelor-Unite a scăpat, nu e mult timp, de o primejdie de același fel.

Căpitanul corăbiei, într'un raport adresat departamentului marinei, spune că la 12 Decemvre trecut, puțin după apusul soarelui, se auḑì deodată un sgomot, care semăna cu pârîitul unei descărcări de mai multe pusci. Această enormă trupă de vênători pare că ar fi fost ascunsă în fundul Zenîtului, de unde luase la ochi vasul cu o putere și cu o iuțeală de esercițiu înspăimêntător.

Curênd după aceea se vĕḑu la aproape ḑece grade din orizont o lumină și se auḑì o esplosiune. Era un meteor, care se spărgea în bucățele înflăcărate, care se afundau pe rênd în mare, lăsând deasupra, în aer, urme de scântei, limbi de foc, brasde de lumină.

Echipagiul privea înmărmurit de o spaimă amestecată cu admirațiune. După ce apa înghiți bucățile de obuz ceresc, se vĕḑù cea mai frumoasă parte a fenomenului. În locul unde se făcuse esplosiunea, rĕmăsese o urmă albăstrie, de mărimea unui tac imens, care ardea. Această formă ținù vre-o două minute, apoi începù sĕ se prelungească îndreptându-se cu unul din căpătăiu în sus, și a șovăì în serpentine din causa vêntului. Treptat lărgimea îi scădea. Ajunse cu timpul ca linie fină, ca un fir subțire întors la partea superioară în spirală, topit apoi în norii, cari se grămădeau repede, atrași pare, că de curiositatea meteorului căḑut.

Dacă acest foc al cerului ar fi lovit vasul *Alaska*, s'ar fi dus corabia cu echipagiu cu tot, și n'ar fi rĕmas nimeni care sĕ povestească, în vre un raport, jalnica ei epopeă.

* (Un monstru anincefal.) Eată un monstru ivit în orașul Bărlad, ca productul fatal a unei evreice, care ne presentă o curiositate unică în felul sĕu.

Acest monstru, care va fi trimis în curênd la museul din capitală, prin îngrigirea dlui Dr. I. Antoniu, în interesul sciinței, „Paloda“ spune că are forma capului ca o calotă terminat prin un canaf; forma feței de oaie sau miel; ochii puși: unul pe frunte și altul pe têmplă; trunchiul deviat în forma semnului *S*; mânile și picioarele diforme și prea lungi, față cu trunchiul; limba eșită din gură. Acest monstru, ca de 3½ luni a fost acompaniat cu molă,

* (Horațiu e evreu!) „Directorul unui li„ceu din Triest a arĕtat într'o broșură, că poetul „roman Q. Horațiu Flaccu a fost evreu de nascere. „El demonstră cu citații că tatăl lui Horațiu a fost „un evreu erudit din Alecsandria, care își „crescuse pe fiul sĕu în credința și înțelepciu„nea rasei sale. Da aceea filosofia lui Horațiu „e analoagă cu aceea din cărțile înțelepciunei ju„daice. El îl compară cu poetul Henri Heine în ce „privesce spiritul ce sĕ rĕsfață în operele sale, și „care reflectă spiritul nației din care a provenit.“ Un șiret ḑicea că și numele Flaccus îl dovedesce a fi fost evreu căci îl va fi chemat Flekeles.

Conspectul operațiunilor, Institutului de credit și de economii „Albina“ în luna Martie 1883.

Întrate.	fl. cr.
Numerariu în 28 Februarie	44.207.10
Depuneri	94,921 11
Cambie rescumperate	188,878.65
Împrumuturi hipotecare și alte împrumuturi	15,726.53
Interese și provisiuni	17,137.15
La fondul de pensiune	77.13
Monetă vêndută	28,682.70
Efecte	17,267.40
Conturi curente	43,420.04
Diverse	7,732.69
	fl. 458,050.50

Eșite.	fl. cr.
Depuneri	63 506.76
Cambie escomptate	202,859.11
Împrumuturi hipotecare și alte împrumuturi	32,795.30
Interese pentru depuneri	363.91
Contribuțiune și competințe	32.19
Salarie și spese	1,910.87
Monetă cumpĕrată	54,792.82
Conturi curente	25,959.89
Diverse	9,622.98
Saldo în numerariu cu 28 Februarie 1883	66,206.67
	fl. 458,050.50

Sibiiu în 31 Martie 1883.

Visarion Roman m. p., director esecutiv. — *I. Lissai* m. p., comptab.

Loterie.

Sâmbătă 7 Aprilie n. 1883.

Timișoara:	**19**	**2**	**45**	**42**	**3**
Viena:	**30**	**1**	**14**	**18**	**41**

Bursa de Viena și Pesta.

Din 7 Aprile n. 1883.

	Viena	*B-pesta*
Renta de aur ung. de 6%.	120.25	120.30
Renta de aur ung. de 4%.	90.20	90.30
Renta ung. de hârtie.	88.20	88.10
Împrumutul drumurilor de fer ung.	137.—	137.—
I emisiune de oblig. de stat dela drumul de fer oriental ung..	112.—	112.—
Oblig. de stat dela 1876 de ale drumului de fer orient. ung.	97.75	91.50
Renta de aur austriacă	98.90	97.—
Obligațiuni ung. cu clausulă de sorțire	97.80	99 25
Obligațiuni urbariale temeșiane de		9825
Obligațiuni urb. temeș. cuasulă sorțire	98 25	97.75
Obligațiuni urbariale transilvane.	97.50	98.25
Obligațiuni urbariale croato-slavonice	99.—	99.—
Obligațiuni ung. de rescumpărarea ḑecimei de vin	97.50	97.75
Obligațiuni ung. de rescumpĕrarea pĕmêntului	98.90	97.75
Sorți de stat dela 1860	131 60	131.25
Sorți unguresci cu premii	116.10	116.50
Sorți de regularea Tisei	110.30	110.95
Acțiuni de bancă austro-ung.	834.—	833.—
Acțiuni de bancă de credit ung.	313.50	314.75
Acțiuni de credit austr..	318.10	318.80
Datorie de stat austriacă în hârtie	78.45	78.50
Datorie de stat austr. în argint	79.05	78.75
Strisuri fonciari ale institutului „Albina“		100.30
London (pe polița de trei luni)	119.55	119.55
Galbin	5.64	5.62
Napoleon	9.48	9.47
100 marce nemțesci	58.55	58.50

Ribise (rosinițe, strugurei) cerașie,

roșii, anuale, cu rădăcini, per **10 dărabe 40 cr.** per **100 dărabe 3 fl.**

Aceeași sortă care costa în Pesta **15 cr.** dărabul.

[398] 1—1 **Frederic Caspari,** ***Mediaș.***

Nr. 1500 1883. [397] 1—3

Publicațiune.

La cerera lui Carol Fejervári în privința comasărei generale a hotarului comunei **Măgheruşului-Șieului** s'a ficsat ḑi de pertractare ḑiua dela **15 Maiu 1883 înainte de ameaḑi la 8 oare.** Părțile interesate sûnt învitate la terminul pus, a se înfățișa la pertractare sau în persoană sau prin plenipotențiații lor, cu acea observare, că absența unei sau altei părți se va considera ca consimțire cu comasarea. Petițiunea pentru concesiunea comasării le stă în voie părțile a o vedè la subscrisul tribunal și la primăria comunei.

Din ședința tribunalului reg. din Dej ținută în 31 Martie 1883.

Redactor rĕspunḑĕtor **Nicolau Cristea.** — **Editura și tipariul tipografiei archidiecesane.**

www.digibuc.ro